

Цивільна правоздатність і цивільна дієздатність. Обсяг цивільної правосуб'єктності неповнолітніх

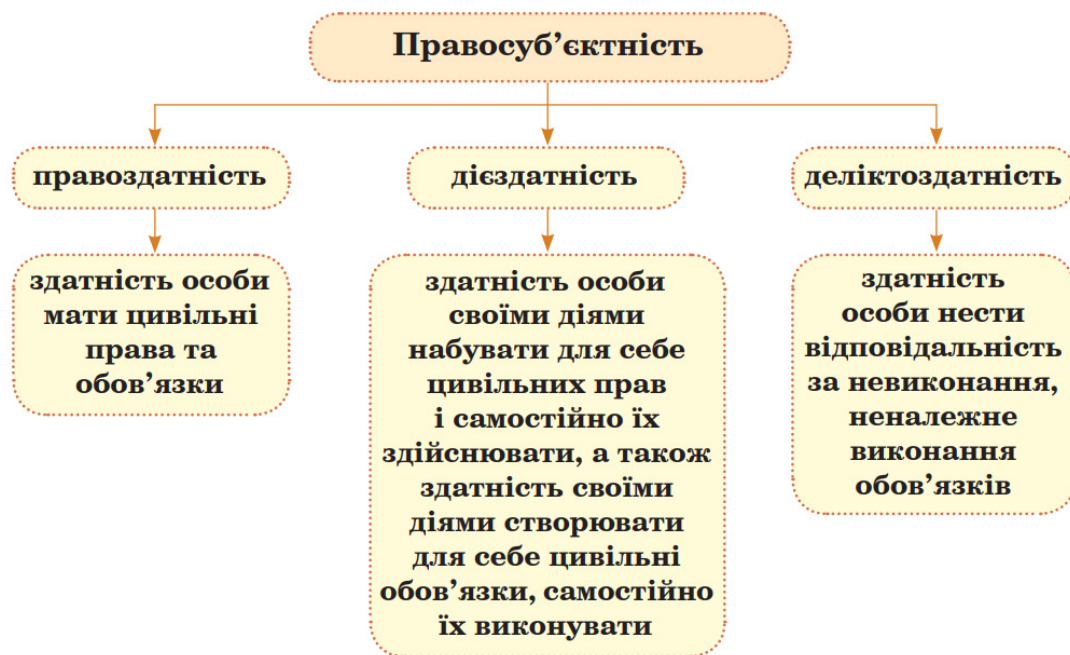
Приклади цивільно-правових відносин у повсякденному житті:

- купівля пиріжка в шкільній їдальні
- похід з друзями в кіно та на піцу
- поповнення мобільного телефону
- катання на атракціонах
- скачування платної гри на Play Market чи Apple Store

Цивільне право регулює майнові відносини, в основі яких лежить право власності, а також особисті немайнові права на зразок права на честь, гідність, захист ділової репутації, особистого життя, авторство на твори літератури, науки, мистецтва та інші.

При виникненні цивільних правовідносин потрібна певна досягнута згода між її учасниками (ми купуємо квиток у кіно, отже, погоджуємося на певні правила, що діють у залі під час його перегляду та згодні заплатити визначену ціну).

Цікаво, щоб захистити свої цивільні права, потрібне окреме звернення до відповідних органів. Так, якщо у щойно придбаного мобільного телефону виявляться серйозні дефекти, аби повернути витрачені на нього кошти, потрібно окремо звернутися до адміністрації магазину, а в разі їх відмови – подавати скаргу до Управління прав захисту споживачів.

Людина, наділена цивільною правосуб'єктністю, як учасник цивільних відносин

(Джерело - ст.118

Ратушняк С. П. Основи правознавства: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. – 272 с.)

Важливо! Цивільна правоздатність виникає в момент народження фізичної особи.

Малолітня особа – особа віком менше, ніж 14 років.

Неповнолітня особа – особа віком від 14 до 18 років.

І малолітня, і неповнолітня особи мають право вчиняти так звані дрібні побутові правочини: купівля пиріжка, похід на піцу – усе, що допомагає задовольнити ваші прості побутові потреби та має невелику вартість.

Цивільний Кодекс України розрізняє такі види цивільної дієздатності: часткова, неповна, повна, обмежена, а також поняття цивільної недієздатності.

Важливо! Будь-яке обмеження цивільної дієздатності може здійснювати лише суд на підставі відповідних звернень та лікарських висновків.

	Види дієздатності фізичної особи				Недієздатність фізичної особи
	Часткова	Неповна	Повна	Обмежена	
Статус особи	Малолітня	Неповнолітня	Повнолітня	Обмежує дієздатність тільки суд	Визнає особу недієздатною тільки суд
Причини існування видів дієздатності.	Вік – особа не досягла 14 років.	Особа у віці від 14 до 18 років.	Фізична особа, яка досягла 18 років.	1) Якщо фізична особа страждає на психічний розлад, який істотно впливає на здатність усвідомлювати значення своїх дій. 2) Якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, азартними іграми і тим ставить себе чи свою сім'ю у скрутне матеріальне становище.	Якщо фізична особа внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.
Забезпечення прав та інтересів за відсутності повної дієздатності.	З метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав малолітніх встановлюється опіка.	З метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав неповнолітніх встановлюється піклування.		З метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав обмежено дієздатних встановлюється піклування.	З метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав недієздатних встановлюється опіка.

	Види дієздатності фізичної особи				Недієздатність фізичної особи
	Часткова	Неповна	Повна	Обмежена	
Статус особи	Малолітня	Неповнолітня	Повнолітня	Обмежує дієздатність тільки суд	Визнає особу недієздатною тільки суд
Відповідальність	Не несе відповідальності за завдану нею шкоду.	Несе відповідальність за порушення договору, завдану нею. Якщо в неповнолітньої особи недостатньо майна для відшкодування, додаткову відповідальність несуть її батьки.	Самостійно несе відповідальність.	Самостійно несе відповідальність за порушення нею договору, укладеного за згодою піклувальника, та за шкоду, що завдана нею іншій особі.	Відповідальність за шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, несе її опікун.

(Джерело:

ст.106-107

Філіпенко Т. М., Сутковий В. Л. *Основи правознавства: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл.* – К.: Генеза, 2017. – 208 с.)

Рівні цивільної дієздатності

Дієздатність	Вік	Дії, які особа може здійснювати самостійно	Інші права	Відповідальність за завдану шкоду (цивільно-правова відповідальність)
Часткова	до 14 років	виключно дрібні побутові правочини	усі інші угоди укладають батьки або особи, які їх замінюють, від імені дитини	відповідальність несуть батьки або особи, які їх замінюють
Неповна	14–18 років	дрібні побутові угоди, розпоряджатися власною зарплатою, стипендією, іншими доходами, відкривати банківський рахунок і розпоряджатися коштами з нього	мають право укласти будь-які угоди за згодою батьків або осіб, які їх замінюють	відповідальність несуть самостійно (зарплата, стипендія) або власною працею, якщо коштів недостатньо — відповідають батьки або особи, які їх замінюють
Повна	з 18 років або достроково у випадках, передбачених законом	будь-які дії		відповідальність несуть самостійно

(Джерело:

ст.120

Наровлянський О. Д. *Основи правознавства: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл.* – К.: Грамота, 2017. – 192 с.)

Цивільно-правова відповідальність — відповідальність за завдану шкоду.

У разі вчинення шкоди особами з частковою цивільною дієздатністю (тобто малолітніми віком до 14 років) відповідальність за неї, а отже, відшкодування несуть батьки чи особи, що їх замінюють.

Особи з неповною цивільною дієздатністю (тобто неповнолітні особи віком 14–18 років) можуть мати стипендію/власну зарплату/чи будь-який інший дохід. У такому випадку особи мають право вільно розпоряджатися власним доходом і з нього ж відшкодовувати завдану шкоду.

Якщо коштів недостатньо або неповнолітній не має власного доходу, цивільно-правову відповідальність продовжують нести батьки чи особи, що їх замінюють.

Також особа віком від 14-ти років може самостійно укласти договір банківського вкладу та розпоряджатися ним.

Повна цивільна дієздатність – здатність самостійно розпоряджатися власними коштами та обов'язок самостійно нести цивільно-правову відповідальність.

Умови для отримання повної цивільної дієздатності в Україні:

- з моменту досягнення 18-річного віку (повноліття);
- з моменту реєстрації шлюбу неповнолітньої особи у віці від 16 років;
- якщо фізична особа досягла 16 років і працює за трудовим договором;
- з моменту реєстрації неповнолітньої особи підприємцем у віці від 16 років;
- коли неповнолітня особа зареєстрована матір'ю або батьком новонародженої дитини.

Рішення про надання повної цивільної дієздатності ухвалює орган опіки та піклування за заявою зацікавленої особи і за наявності письмової згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальника.

Якщо такої згоди немає, то повну цивільну дієздатність може надати суд.

Короткий підсумок

Цивільна правосуб'єктність особи з неповною цивільною дієздатністю/ неповнолітньої особи віком від 14 до 18 років:

- право вчиняти дрібні побутові правочини;
- право здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності;
- право самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами;
- право самостійно укладати договір банківського вкладу та розпоряджатися вкладом, внесеним вами на своє ім'я;
- обов'язок самостійно відшкодовувати завдану шкоду за умови наявності власного доходу.

Список корисних джерел

Закони, підзаконні нормативно-правові акти

- Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003.

Інші матеріали

- Інформаційні ролики від Нотаріальної палати України “Нотаріат обличчям до людей”. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=pYbU2qXJst-g&list=PLBFSCYmwSvjBtW4yQk0wzT_vOcfP-ErCF